

Sygn. akt III AUa 298/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska
Sędziowie:	SSA Maciej Piankowski (spr.) SSO del. Alicja Podlewska
Protokolant:	stażysta Katarzyna Pankowska

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2013 r. w Gdańsku

sprawy R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 grudnia 2012 r., sygn. akt VI U 2531/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 298/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczony R. K. odwołał się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 17.08.2011 r. i z dnia 06.11.2012 r., którymi odmówiono mu prawa do emerytury, gdyż ubezpieczony nie udowodnił wymaganego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Na dzień 01.01.1999 r. organ rentowy przyjął ostatecznie łączny staż 28 lat, 6 miesięcy i 16 dni. Pozwany uwzględnił 9 lat, 10 miesięcy i 12 dni pracy w warunkach szczególnych. W decyzji z dnia 06.11.2012 r. pozwany podał, że nie uwzględnił jako pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia ubezpieczonego:

- od 22.06.1970 r. do 12.10.1970 r. – stanowisko pracy podane w świadectwie nie odpowiada stanowisku wymienionemu w zarządzeniu resortowym,

- od 05.08.1981 r. do 22.02.1984 r. – błędnie powołano się na brzmienie wskazanej pozycji 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r.,

- od 22.02.1984 r. do 29.03.1985 r. – w świadectwie z dnia 30.10.1995 r. nie powołano pełnego brzmienia pozycji 38 rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. i nie wskazano punktu zarządzenia resortowego.

Ubezpieczony nie zgodził się z powyższymi decyzjami i domagał się przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Twierdził, że pracował w warunkach szczególnych, w pełnym wymiarze czasu pracy:

- od 28.11.1968 r. do 11.09.1970 r. - w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K. jako betoniarz,

- od 22.09.1970 r. do 12.08.1971 r. - w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), jako betoniarz,

- od 06.12.1971 r. do 22.07.1981 oraz od 27.01.1981 do 04.08.1981 r. – w (...) Zakładach (...) I., jako murarz przy wymurówce pieców szamotowych,

- od 05.08.1981 r. do 22.02.1971 r. - w Przedsiębiorstwie (...) we W., jako murarz w szamocie,

- od 22.08.1984 r. do 29.03.1985 r. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł., jako blacharz-monter izolacji termicznej przy pracach antykorozyjnych i termoizolacyjnych urządzeń i instalacji technologicznych (k. 9-10).

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania twierdząc, że ubezpieczony nie udokumentował 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych. Pozwany początkowo uwzględnił jako pracę w warunkach szczególnych okresy od 06.12.1971 r. do 22.07.1980 r. oraz od 27.01.1981 r. do 04.08.1981 r. Nie zostały uwzględnione okresy: od 22.06.1970 r. do 12.10.1970 r., od 05.08.1981 r. do 22.02.1984 r. oraz od 22.02.1984 r. do 20.03.1985 r. Ponadto na dzień wydania pierwszej zaskarżonej decyzji ubezpieczony nie osiągnął jeszcze wieku 60 lat. W toku postępowania odwoławczego organ rentowy oświadczył, że uwzględnił dalsze okresy pracy w warunkach szczególnych: od „01.06.1992 r. do 11.04.1983 r.” (z wyłączeniem okresów zasiłków chorobowych) oraz od 01.03.1995 r. do 30.09.1995 r. (w Zakładzie (...) w I.). Łączny uznany okres pracy w szczególnych warunkach wynosi 9 lat, 10 miesięcy i 12 dni (k. 117).

Wyrokiem z dnia 20.12.2012 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 07.09.2011 r. oraz ustalił, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Ubezpieczony R. K. (ur. (...)) do dnia 01.01.1999 r. wykazał 28 lat, 6 miesięcy i 16 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Ubezpieczony zatrudnił się w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K. 28.11.1968 r., jako betoniarz. Był członkiem OHP, bo miał 17 lat i wieczorowo uczył się w szkole dla pracujących, w której zajęcia były w poniedziałek i we wtorek. W jednym tygodniu zajęcia odbywały się przed południem w drugim tygodniu po południu. Ubezpieczony pracował zarówno w pierwszym jak i w drugim roku nauki po 8 godzin dziennie w systemie zmianowym. Gdy pracował na ranną zmianę, to na zajęcia w szkole uczęszczał po południu, a gdy zajęcia były przed południem to pracował na popołudniowej zmianie. Ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy po 8 godzin dziennie jako betoniarz wykonując płyty stropowe. Nauka w szkole trwała 2 lata, po upływie tego okresu ubezpieczony został zaangażowany jako betoniarz i nadal wykonywał obowiązki betoniarza. Ubezpieczony otrzymywał dodatki za pracę w szczególnych warunkach i posiłki regeneracyjne. Nie korzystał z urlopów bezpłatnych w trakcie tego okresu zatrudnienia. Został zwolniony z tego zakładu dyscyplinarnie z dniem 11.09.1970 r.

Następnie 22.09.1970 r. ubezpieczony został zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...). Pracował tam jako betoniarz i wykonywał płyty korytkowe przez cały okres zatrudnienia. Taką pracę ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co najmniej 8 godzin dziennie do końca zatrudnienia, tj. do dnia 11.07.1971 r. Ubezpieczony otrzymywał dodatki za pracę w szczególnych warunkach i posiłki regeneracyjne. Nie korzystał w tym okresie z urlopów bezpłatnych.

Następnie ubezpieczony podjął zatrudnienie w Zakładach (...) i ten okres został mu zaliczony do pracy w szczególnych warunkach.

Od 05.08.1981 r. do 22.02.1984 r. ubezpieczony pracował w Przedsiębiorstwie (...) we W., jako murarz i pracował przy wyburzeniach i wymurówkach ścian na wydziałach, na których prace były wykonywane w warunkach szczególnych. Z tego tytułu ubezpieczony był uprawniony do dodatkowego urlopu wypoczynkowego i posiłków regeneracyjnych. Taką pracę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co najmniej 8 godzin dziennie, pracując przy pracach budowlano montażowych i budowlano remontowych na oddziałach będących w ruchu, na których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. W ramach pracy w Przedsiębiorstwie (...) ubezpieczony wykonywał przez cały okres zatrudnienia prace przy wymurówkach bądź przy wyburzeniach ścian na oddziale (...) Zakładów (...) w J..

Od 22.02.1984 r. ubezpieczony zatrudnił się w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł., jako izolator. Swoją pracę przy pracach antykorozyjnych i termoizolacyjnych urządzeń i instalacji technologicznych ubezpieczony wykonywał przez cały okres zatrudnienia w Zakładach (...) w B., pracując jako izolator rur i zbiorników. Taką pracę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co najmniej 8 godzin dziennie. U tego pracodawcy ubezpieczony również otrzymywał dodatkowy urlop wypoczynkowy, posiłki regeneracyjne i dodatki za pracę w warunkach szkodliwych. Ubezpieczony pracował wykonując powyższe czynności, podczas gdy w jego umowie o pracę wpisano iż będzie zajmował stanowisko blacharza, z uwagi na to, że niektóre rury były izolowane blachą. Ubezpieczony w trakcie tego zatrudnienia razem ze świadkami R. C. i B. M. pracowali izolując rury azbestem, wełną mineralną i siatką ślimakową. Faktycznie więc, ubezpieczony pracował jako monter izolacji termicznej.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy i aktach ZUS, których prawdziwości i wiarygodności strony w toku procesu nie kwestionowały, a także na podstawie zeznań świadków G. O., R. C., J. F. i B. M. oraz samego ubezpieczonego, które okazały się jasne, logiczne, spójne i korelowały z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym. W ocenie Sądu Okręgowego, zeznania świadków i ubezpieczonego znalazły pełne potwierdzenie w dokumentach pracowniczych ubezpieczonego z okresu pracy w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K., w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), w Przedsiębiorstwie (...) we W. i w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł., przedłożonych w toku procesu, w tym zwłaszcza w świadectwach pracy i świadectwach wykonywania pracy w warunkach szczególnych, z których wynika jednoznacznie, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych, w pełnym wymiarze czasu pracy:

- od 22.11.1968 r. do 11.09.1970 r. - w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K.,

- od 22.09.1970 r. do 11.07.1971 r. w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), jako betoniarz-zbrojarz,

- od 05.08.1981 r. do 22.02.1971 r. - w Przedsiębiorstwie (...) we W. przy pracach remontowo-budowlanych na oddziałach będących w ruchu,

- od 22.02.1984 r. do 29.03.1984 r. - w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł., jako blacharz-monter izolacji termicznej przy pracach antykorozyjnych i termoizolacyjnych urządzeń i instalacji technologicznych.

Z uwagi na to, że ubezpieczony pracował w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K., ucząc się jednocześnie w szkole zawodowej dla pracujących, na uznanie pracy w szczególnych warunkach zasługiwał okres od ukończenia

przez ubezpieczonego 18 roku życia, a więc okres od 07.09.1969 r., jakkolwiek w całym tym okresie zatrudnienia ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował jako betoniarz.

Świadkowie pracowali razem z ubezpieczonym i opisali jego pracę na podstawie własnych obserwacji, stąd też ich zeznania w pełni zasługiwały na wiarę, podobnie jak uzupełniające się z tymi zeznaniami zeznania ubezpieczonego, które Sąd Okręgowy też w tej sytuacji uznał za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, że zgodnie z art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej powoływana jako „ustawa”) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Zgodnie z art. 32 ustawy w związku z § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) prawo do emerytury może nabyć mężczyzna który spełnia następujące przesłanki: ukończył 60 lat; posiada co najmniej 25 letni okres zatrudnienia (art. 27 pkt 2 ustawy), w tym co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (ust. 1). Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (ust. 2).

Sąd Okręgowy stwierdził, że sporne było wykonywanie przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych w okresie od 22.11.1968 r. do 11.09.1970 r. w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K., od 22.09.1970 r. do 11.07.1971 r. w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), jako betoniarz-zbrojarz, od „05.08.1981 r. do 22.02.1971 r.” w Przedsiębiorstwie (...) we W. przy pracach remontowo-budowlanych na oddziałach będących w ruchu i od 22.02.1984 r. do 29.03.1984 r. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. jako blacharz-monter izolacji termicznej przy pracach antykorozyjnych i termoizolacyjnych urządzeń i instalacji technologicznych.

Prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, to - stosownie do wykazu A, działu V, pozycji 4 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. – prace zbrojarskie i betoniarskie, prace antykorozyjne i termoizolacyjne urządzeń i instalacji technologicznych - poz. 38 działu IV (pkt 14 poz. 38 działu IV zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 06.08.1983 r.) oraz bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano - montażowe i budowlano - remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie - poz. 24 działu XIV wykazu A.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 04.11.2008 r., III AUa 3113/08 (Lex nr 552003) zasadnie wyjaśnił, że świadectwo pracy w warunkach szczególnych wydane pracownikowi przez pracodawcę stanowi domniemanie i podstawę do przyjęcia, iż okres pracy w nim podany jest okresem pracy w warunkach szczególnych, o którym mowa w art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W sytuacji, kiedy brak wymaganego świadectwa

pracy w warunkach szczególnych wystawionego przez pracodawcę, sąd może prowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia, czy praca wykonywana przez stronę, była wykonywana w warunkach wymaganych przepisami rozporządzenia, czy ubezpieczony zajmował któreś ze stanowisk pracy wymienionych w załącznikach nr 1 lub 2 do rozporządzenia z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Takie też postępowanie należy prowadzić, kiedy organ rentowy zakwestionuje fakty wskazane w tego rodzaju świadectwie (por. wyrok SN z 04.08.2009 r., I UK 77/09, Lex nr 558288). Przy ustalaniu długości wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze ZUS uwzględnia tylko te okresy, wskazane w świadectwie pracy, w których praca ta była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Natomiast w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie tych okresów także w oparciu o inne dowody (tak SN w orzeczeniu z dnia 21.09.1984 r., III UZP 48/84, LEX nr 14630). Przeprowadzenie innych dowodów przewidzianych na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego na okoliczność pracy w warunkach szczególnych dopuszczalne jest, gdy pracodawca wystawił świadectwo pracy a ZUS kwestionuje jego treść, jak i wówczas, gdy dokument ten nie może zostać sporządzony. Postępowanie przed sądem (na skutek odwołania od decyzji organu rentowego) nie podlega ograniczeniom dowodowym, co wynika wprost z art. 473 k.p.c., zatem każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które sąd uzna za pożądane, przy czym sąd nie jest związany środkami dowodowymi dopuszczalnymi przed organami rentowymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 08.04.1999 r., II UKN 69/98, OSNP 2000/11/439).

W judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się jednolicie, że przewidziane w art. 32 i 184 ustawy prawo do emerytury w niższym niż określony w art. 27 wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. wyroki z 22.02.2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008/5-6/81; z 17.09.2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008/21-22/328; z 06.12.2007 r., III UK 62/07, Lex nr 375653; z 06.12.2007 r., III UK 66/07, Lex nr 483283; z 13.11.2008 r., II UK 88/08; z 05.05.2009 r., I UK 4/09, Lex nr 509022).

Podzielając takie rozumienie instytucji emerytury z art. 32 i 184 ustawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że zgromadzony materiał dowodowy przemawia za uznaniem, iż ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu od 22.11.1968 r., a biorąc pod uwagę fakt nauki zawodu na początku zatrudnienia, co najmniej od ukończenia 18 roku życia (umowa z 09.09.1969 r. w aktach osobowych ubezpieczonego) do 11.09.1970 r. w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K. jako zbrojarz – betoniarz (11 miesięcy i 19 dni), od 22.09.1970 r. do 11.07.1971 r. pracował zaś w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) jako betoniarz (9 miesięcy i 20 dni), od 05.08.1981 r. do 22.02.1971 r. w Przedsiębiorstwie (...) we W. jako murarz – tynkarz przy pracach remontowych na oddziałach będących w ruchu (2 lata, 6 miesięcy i 19 dni) i od 22.02.1984 r. do 29.03.1984 r. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. jako monter instalacji termicznej przy pracach antykorozyjnych i termoizolacyjnych (1 rok, 1 miesiąc i 7 dni).

Łączny więc okres pracy w szczególnych warunkach wyniósł w spornych okresach 5 lat, 4 miesiące i 15 dni. Okoliczności te zostały potwierdzone nie tylko zeznaniami samego ubezpieczonego, ale także zeznaniami świadków i dokumentami w aktach osobowych ubezpieczonego i w kontekście całego zebranego materiału Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach szczególnych w wymiarze (po uwzględnieniu zaliczonego już przez organ rentowy okresu 9 lat, 10 miesięcy i 12) przekraczającym wymagane przepisami prawa 15 lat.

Skoro ubezpieczony spełnił także i sporne między stronami warunki wynikające z powołanych przepisów prawa (praca w warunkach szczególnych ponad wymagany okres 15 lat), to nie było przeszkód, aby przyznać ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 07.09.2012 r., a więc od dnia spełnienia przez niego warunku osiągnięcia wymaganego wieku

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. W punkcie 2 wyroku stwierdzono, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Stosownie bowiem do art. 118 ust. 1a ustawy, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego

wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji; organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów, okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. W myśl zaś § 21 rozporządzenia z 07.02.1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) środkiem dowodowym, stwierdzającym okresy zatrudnienia, są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia (ust. 1); jeżeli pracownik ubiega się o przyznanie emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty (ust. 4). Skoro więc w toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczony nie przedstawił właściwych dokumentów wystawionych przez pracodawcę, a okresy pracy w warunkach szczególnych udowodnił także swoimi zeznaniami i zeznaniami świadków, to organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za wydanie błędnej decyzji odmawiającej prawa do emerytury, albowiem nie mógł przeprowadzić tych właśnie dowodów w trakcie prowadzonego przez siebie postępowania administracyjnego.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany organ rentowy, który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 184 ustawy z dnia 17.10.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury podczas gdy ubezpieczony nie spełnił wszystkich wymaganych warunków, określonych w w/w przepisie.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając apelację pozwany podał, że nie uwzględniono do stażu pracy w warunkach szczególnych następujących okresów:

- 22.06.1970 r. do 11.09.1970 r. ponieważ w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 22.01.2002 r. błędnie powołano się na pozycję rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. oraz błędnie wskazano stanowisko pracy, które nie odpowiada wskazanemu pkt 3 zarządzenia resortowego;
- 05.08.1981 r. do 22.02.1984 r. ponieważ w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 27.10.1995 r. błędnie powołano się na brzmienie wskazanej pozycji 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r.;
- 22.02.1984 r. do 29.03.1985 r. ponieważ w świadectwie pracy w szczególnych warunkach z 30.10.1995 r. nie powołano się na pełne brzmienie wskazanej pozycji 38 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. oraz nie wskazano na jaki punkt zarządzenia resortowego powołał się wystawca wskazanego świadectwa.

Ponadto na dzień wydania decyzji ubezpieczony nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego - 60 lat.

W trakcie postępowania przed Sądem wydana została w dniu 06.11.2012 r. nowa decyzja w której uznano dodatkowo okres pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach od 01.06.1992 r. do 11.04.1993 r. (z wyłączeniem okresów zasiłków chorobowych) oraz od 01.03.1995 r. do 30.09.1995 r. (w Zakładzie (...) w I.).

Łączny uznany okres pracy w szczególnych warunkach wyniósł zatem 9 lat, 10 miesięcy i 12 dni.

Pozwany nie zgodził się z wyrokiem Sądu Okręgowego bowiem zasadniczą wątpliwość budzi zaliczenie do prac w warunkach szczególnych okresu od 09.09.1969 r. do 11.09.1970 r. Sąd przyjął, że powód od ukończenia 18 roku życia

pracował stale, w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych jako betoniarz. Miała na to wskazywać umowa z dnia 09.09.1969 r. (w aktach osobowych). Z akt osobowych ubezpieczonego z Przedsiębiorstwa Produkcji (...) w K. wynika, że dopiero po ukończeniu przez niego nauki w szkole w zawodzie zbrojarza betoniarza otrzymał pismo z dnia 01.07.1970 r. o przyjęciu go do pracy na czas nieograniczony z powierzeniem obowiązków betoniarza. Pismo zawierało adnotację, iż do pracy należy zgłosić się 20.06.1970 r. Stawka wynagrodzenia 5,20 za godz. W aktach pozostaje także umowa przedwstępna z dnia 20.06.1970 r. zawarta z R. K. - kończącym naukę w zawodzie zbrojarz - betoniarz. Zakład pracy zobowiązuje się zatrudnić w/wym. od 01.07.1970 r. Wskazana przez Sąd umowa z dnia 09.09.1969 r. to pismo z tej daty o przyjęciu ubezpieczonego do pracy na 7 dniowy okres próbny a po jego upływie na czas nieograniczony z powierzeniem obowiązków ucznia. Z pisma wynika, że do pracy należy zgłosić się 04.09.1969 r. Z angażu z dnia 25.09.1969 r. wynika natomiast, że dotyczy R. K. - ucznia P.P.B.B. K. - od 04.09.1969 r. stawka 4,60 zł/godz. W aktach podręcznych ZUS pozostaje kopia świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej z dnia 20.06.1970 r. W świetle powyższych ustaleń jedynie okres od 20.06.1970 r. do 11.09.1970 r. (2 m-ce, 22 dni) powinien być uznany za okres pracy w warunkach szczególnych na stanowisku betoniarza. W okresie od 28.11.1968 r. do 19.06.1970 r. ubezpieczony nie miał odpowiednich kwalifikacji do wykonywania pracy betoniarza bowiem uczył się praktycznie i teoretycznie pracy w tym zawodzie. Przed dniem 01.01.1975 r. młodociani zatrudniani byli na podstawie umowy określonej w przepisach ustawy z 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226 ze zm.). Posiadali oni status pracowników w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym oraz ubezpieczeniu społecznym jednakże okres nauki zawodu połączony z obowiązkiem dokończenia się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 rozporządzenia RM z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.). Stanowisko takie reprezentuje SN w orzeczeniach, m.in. w postanowieniu z dnia 09.01.2012 r., I UK 262/11 i wyroku z 23.01.2012 r., II UK 96/11.

Sąd zaliczył ubezpieczonemu okres pracy w warunkach szczególnych od 18 roku życia, tj. od czasu, gdy nie był już młodocianym w rozumieniu art. 1 wskazanej ustawy z 02.07.1958 r., jednakże nadal zajmował stanowisko ucznia co przewidywał art. 12 ust. 1 tejże ustawy.

Po wyłączeniu okresu pracy ubezpieczonego w charakterze ucznia, tj. okresu od 09.09.1969 r. do 19.06.1970 r. nie posiada on co najmniej 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Okres uznany przez ZUS - 9 lat, 10 m-cy i 12 dni. Okres możliwy do uwzględnienia przez Sąd - 4 lata, 8 m-cy, 7 dni, co daje łącznie - 14 lat, 6 m-cy, 19 dni - zamiast wymaganych 15 lat.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji twierdząc, że prawidłowo Sąd Okręgowy uwzględnił jego okres zatrudnienia od ukończenia 18 roku życia. Z tytułu pracy otrzymywał wynagrodzenie jak pracownik zatrudniony w budownictwie, a nie jak uczeń zasadniczej szkoły zawodowej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości aprobuje ustalenia i rozważania poczynione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, przyjmując je za własne, zatem nie zachodzi konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2012 r., III UK 75/11, LEX nr 1213419; z 14.05.2010 r., II CSK 545/09, Lex nr 602684; z 27.04.2010 r., II PK 312/09, Lex nr 602700; z 20.01.2010 r. II PK 178/09, LEX nr 577829 z 08.10.1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60).

Odnosząc się natomiast wprost do zarzutów apelacji należy stwierdzić, że pozwany bezzasadnie zarzucił, iż Sąd Okręgowy błędnie za zatrudnienie w szczególnych warunkach uznał okres pracy ubezpieczonego od 09.09.1969 r. do 11.09.1970 r.

Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony (urodzony (...)) z dniem 28.11.1968 r. został zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w K. na stanowisku betoniarza. Był on wówczas członkiem OHP, miał ukończone 17 lat i wieczorowo uczył się w szkole dla pracujących, w której zajęcia odbywały się w poniedziałek i we wtorek. W jednym tygodniu zajęcia odbywały się przed południem, a w drugim tygodniu po południu. Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony pracował - zarówno w pierwszym, jak i w drugim roku nauki - po 8 godzin dziennie, w systemie zmianowym. Gdy ubezpieczony pracował na ranną zmianę, to na zajęcia w szkole uczęszczał po południu, a gdy zajęcia były przed południem to pracował na popołudniowej zmianie. Powyższe ustalenie Sąd Okręgowy oparł na zeznaniach ubezpieczonego.

Tym samym Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy po 8 godzin dziennie jako betoniarz wykonując płyty stropowe. Nauka w szkole trwała 2 lata i po upływie tego okresu ubezpieczony został zatrudniony na czas nieokreślony i nadal wykonywał obowiązki betoniarza.

Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony od 22.11.1968 r. (a co najmniej od ukończenia przez niego 18 roku życia, tj. od dnia 07.09.1969 r.) do 11.09.1970 r. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych, jako zbrojarz-betoniarz (prace wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w dziale V, poz. 4).

Analiza zgromadzonych w sprawie dowodów – dotycząca okresu od 22.11.1968 do 11.09.1970 r. - doprowadziła Sąd Apelacyjny do następujących ustaleń.

Ubezpieczony zwrócił się z podaniem do Dyrekcji Produkcji Betonów (...) (podanie nie zawiera daty) o przyjęcie go do tego zakładu w charakterze ucznia w zawodzie zbrojarz-betoniarz. Na powyższym podaniu uczyniono adnotację (...) opatrząc datą „26.XI.1968 r.” z nieczytelnym podpisem i pieczęcią (...) -go Ochotniczego Hufca Pracy w K.. Następnie odnotowano: „przyjęty z dn 28.XI.68, 4,20 godz” i opatrzono nieczytelnym podpisem (podanie w aktach osobowych na k. 25). Pracodawca wystosował pismo adresowane do ubezpieczonego podając, że Przedsiębiorstwo Produkcji (...) przyjęło go do pracy na 7-dniowy okres próbny, a po jego upływie na czas nieokreślony powierzając ubezpieczonemu obowiązki ucznia. Zaznaczono, że do pracy należy się zgłosić w dniu 28.11.1968 r., a za wykonywaną pracę będzie wypłacane wynagrodzenie w wysokości 4,20 zł za godzinę na warunkach określonych w układzie zbiorowym pracy pracowników budownictwa. W piśmie z dnia 25.09.1969 r. poinformowano ubezpieczonego, że zajmuje stanowisko ucznia i od 04.09.1969 r. przyznano mu gr. II, tj. wynagrodzenie w wysokości 4,60 zł na godzinę. W dniu 20.06.1970 r. ubezpieczony (jako kończący naukę w zawodzie zbrojarz – betoniarz) zawarł umowę przedwstępną na podstawie której Zakład w K. zobowiązał się zatrudnić ubezpieczonego od dnia 01.07.1970 r.

W opinii z dnia 12.09.1970 r. zastępca dyrektora ds. zaplecza podał, że ubezpieczony od dnia 28.11.1968 r. pracował w Zakładzie (...) w K. w charakterze ucznia w zawodzie zbrojarz-betoniarz od dnia 28.11.1968 r. i po zakończeniu nauki został zaangażowany jako betoniarz (dokumenty w aktach osobowych ubezpieczonego na k. 25). W dniu 20.06.1970 r. wystawiono świadectwo ukończenia przez ubezpieczonego (...) dla Pracujących (świadectwo na k. 92).

W piśmie z dnia 16.07.2012 r. ubezpieczony podał, że od dnia 28.11.1968 r. pracował w pełnym wymiarze czasu pracy (46 godzin tygodniowo) w Zakładzie (...) w K. jako uczeń szkoły dla pracujących w zawodzie zbrojarz-betoniarz (k. 87).

Świadek G. O. zeznał, że także pracował w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) K. od października 1968 r. do września 1970 r. jako uczeń na stanowisku zbrojarz. Świadek ten potwierdził, że ubezpieczony wykonywał pracę w pełnym wymiarze (k. 65-66).

Ubezpieczony zeznał, że został zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcji (...) w (...).11.1968 r. jako betoniarz. Był wówczas członkiem Ochotniczego Hufca Pracy i wieczorowo uczył się w szkole dla pracujących. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim roku nauki pracował po 8 godzin dziennie jako betoniarz (k. 104-105).

Z akt osobowych ubezpieczonego z Przedsiębiorstwa Produkcji (...) w K. wynika, że po ukończeniu przez niego nauki w szkole w zawodzie zbrojarza betoniarza został zatrudniony na stanowisku betoniarza.

Sąd Apelacyjny zważył, że uzyskanie prawa do emerytury w wieku obniżonym wymagało spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jednym z tych warunków jest posiadanie (do dnia 31.12.1998 r.) co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stanowiska na których praca taka była wykonywana określało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.). W wykazie A, dziale V pod poz. 4 załącznika do w/w rozporządzenia wymienione zostały prace zbrojarskie i betoniarskie wykonywane w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych. Ustawodawca wymaga, aby praca powyższa była wykonywana stale i w pełnym wymiarze.

Zgodnie z § 9 ust. 3 uchwały Nr 55 Rady Ministrów z dnia 01.03.1966 r. w sprawie dalszego rozwoju i działalności ochotniczych hufców pracy Związku (...) (M.P. nr 11, poz. 75 ze zm.) zatrudnianie młodocianych uczestników OHP mogło nastąpić tylko z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 02.07.1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. nr 45, poz. 226 ze zm.), przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz innych przepisów właściwych dla tej kategorii pracowników.

Powyższe oznacza, że twierdzenia ubezpieczonego jakoby w całym okresie kiedy był uczniem zasadniczej szkoły zawodowej, jako junak OHP, pracował w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku betoniarza, nie zasługiwały na wiarę.

Zgodnie bowiem z art. 1 ustawy z dnia 02.07.1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. nr 45, poz. 226 ze zm.) do dnia 06.09.1969 r. miał on status młodocianego, gdyż młodocianymi w rozumieniu ustawy były osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 lat życia. Według art. 13 ust. 2-3 w/w ustawy, młodocianych w wieku powyżej lat 16 obowiązywał normalny czas pracy stosowany w zakładzie pracy, jednakże do tego czasu pracy wliczało się czas dokształcania określonego w art. 12 ust. 2 i 3 bez względu na to, czy nauka odbywa się w godzinach pracy czy poza godzinami pracy, chociaż w wymiarze nie większym niż 18 godzin tygodniowo.

Sąd Okręgowy mógł jednak – w granicach dyspozycji art. 233 § 1 k.p.c. - uznać za wiarygodne twierdzenia ubezpieczonego w części odnoszącej się do okresu od dnia 07.09.1969 r., a więc gdy nie był on już pracownikiem młodocianym.

Zgodnie z art. 13 ust. 3 cyt. ustawy z dnia 02.07.1958 r. do czasu pracy pracownika dorosłego nie wliczało się już czasu nauki.

W świetle poczynionych ustaleń także okres od 07.09.1969 r. do 11.09.1970 r. powinien zostać uznany za okres pracy w warunkach szczególnych na stanowisku betoniarza.

Fakt, że ubezpieczony, już jako pracownik dorosły równoległe do dnia 19.06.1970 r. uczył się, nie oznacza, że nie wykonywał pracy betoniarza. Zasady doświadczenia życiowego wskazują, że brak formalnych kwalifikacji nie wykluczał w praktyce wykonywania przez pracownika dorosłego określonej pracy (w tym przypadku pracy ubezpieczonego na stanowisku betoniarza). Przemawia za tym również okoliczność wypłacania ubezpieczonemu wynagrodzenia według układu zbiorowego w budownictwie, a nie według zasad obowiązujących uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu.

Rozważania zawarte w apelacji w części odnoszącej się do młodocianych jakkolwiek są zasadne, to jednak nie mogą odnosić się do ubezpieczonego po uzyskaniu przez niego wieku 18 lat. W istocie jest tak, jak na to wskazał pozwany, że przed dniem 01.01.1975 r. młodociani zatrudniani byli na podstawie umowy określonej w przepisach w/w ustawy z 1958 r. Posiadali oni status pracowników w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym oraz ubezpieczeniu społecznym jednakże okres nauki zawodu połączony z obowiązkiem dokształcania się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w

§ 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stanowisko takie było prezentowane przez Sąd Najwyższy (np. w postanowieniu z 09.01.2012 r., I UK 262/11 i wyroku z 23.01.2012 r., II UK 96/11). Orzeczenia te jednak odnosiły się do pracy młodocianych.

Sąd Okręgowy uwzględnił ubezpieczonemu okres pracy w warunkach szczególnych od dnia, w którym ukończył on 18 rok życia, tj. od czasu, gdy nie był on już pracownikiem młodocianym i nie obowiązywał go wówczas skrócony czas pracy wynikający z faktu nauki w szkole.

Po uwzględnieniu spornego okresu ubezpieczony posiada ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz spełnia wszystkie pozostałe – określone w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przesłanki nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.